

Handilssáttmálin við ES

Jógván Sundstein
skrivar

Tað var við áhuga ein setti seg at lurta eftir Álvaratosi mikukvöldi, tá lögmaður varð spurður um handilssáttmálan við ES og stöðu sína til viðurskiptini ES og Føroya millum.

Hövuðsinnihaldi í tí, sum lögmaður segði var:

1. Handilssáttmálin var vánaligur.
2. Teir, sum tá gjørdur sáttmálan, hövdu sovið í timanum.
3. Kvotur, loft og tekniskar handilsforðingar gjørdur sáttmálan óbrúkligan.
4. Vit kundu ikki fá fleiri sømdir innan sáttmálakarmen, tí serfrøðingarnir søgdu tað. Menningarklausulurin hevði ongan týðning eftir lögmannsins metan og heldur ikki stóðan hjá politiska meirilutanum.
5. Kjartan Joensen hvøði ikki skil fyri tí, hann segði.
6. Lögmaður ynskti Føroyar sum part av danska ES limaskapinum við sertiroytingum.
7. Lögmaður hevði ikki hugsað um mótkrøv frá ES um fiskirættindi hjá betri føroyskum rættindi.

Viðv. 1), 2) og 3).
Í 1988 boðaði EF frá, at samarbeiðsviðurskiptini millum Felagsskapin og Føroya, sum hövdu verið praktiserað síðani 1973 skuldi haldast uppat, og nýggjur sáttmáli skuldi gerast millum partarnar. Fyrsti fundur á politiskum stigi um hesi viðurskipti varð hildin í Brussel í mars 1989. Avtalað varð, at samráðingar skuldu takast upp á embættismannastigi, sjálfandi innan karmarnar av politiskum mandati. Hesar samráðingar

byrjaðu síðan seinri sama árið.

Politiska mandatið til føroysku sendinevndina var, at samráðast skuldi um eina frihandilssavtalu. Hetta varð gjørt eftir samráðingar millum Landsstyrið, Marknaðarnevndina og danska uttanríkisráðharran Uffe Elle-mann Jensen. Eisini vóru fleiri fundir, stórir og smærri, við umboð fyri føroyska vinnulívið og fækkeløg v.m. Umframt tað varð eisini ein bólkur settur at gera eina úgreinaða frageiðing um allan EF problematikkin. Hendan frageiðing kom út sum fleiri bókingar.

Tað var full semja millum politisku flokkarnar tá, at samráðast skuldi um eina frihandilssavtalu. Aðrir møguleikar so sum partur av donskum limaskapi og tollsamgonga vóruð gjølliga viðgjördir, men eingin tá-verandi politikari vildi ganga hesa leið. Eisini danski uttanríkisráðharrin mælti til tað valdu samráðingargleiðina. Leggast skal afturat, at serliga tveir tá fyrrverandi lögmenn, Atli Dam og Pauli Ellefsen, mæltu frá óv neyvari integrering í EF.

Sáttmálin varð liðugt samráðast og undirskrivaður í 1991. Eg eri ósamdur í, at sáttmálin er vánaligur og eri eisini ósamdur í, at politikarar og embættismenn svóvu í timanum. Tað stóð øllum greitt, at hann prinsipielt var ein frihandilssáttmáli, men at nakrar faar avmarkingar fóru at vera, tí fiskur nú einaførð var ein ógvuliga viðbrekin (sensitiv) vøra. Stórsti vassin var upprunareglurnar viðvíkjandi tróðjalandis vørum.

Vit fingi tí nakrar faar (4) vørubólkar undirlagdar kvotur. Ein kvota fyri viðgjörðar og niðursjóðaðar vøur er partvis avtíkin og broytt. Harafturat var loft lagt á 13 ymiskar vørubólkar. Loft og kvotur eru ymiskar skipanir. Við kvotuskipanini skal tollur gjaldast, tá farið verður upp um kvotuna. Harafturimóti er ikki vist, at tollur skal gjaldast, tá vøran hevur loft. Um ein vørubólkar til dæmis hevur eitt loft uppá 1.000

tons verður ikki uttan viðari tiki tollur av tí, sum fer uppum hetta tonsatal. Bert um áheitan kemur til Nevndina um at seta tollgjald í gildi fyri viðkomandi vøru, verður hetta gjørt. Og tá bert tí nøgd, sum utflutt verður aftaná samtyktin er gjørd. Og tað er sjálfvæn, at tilfarar áheitanir koma.

Tá handilssáttmálin varð gjørdur, var púra greitt, at hann skuldi menna føroyska vinnulívið og samfelagið. Tí var bæði í sáttmálanum og sum lyfti sagt, at tá føroyingar kundu prógva, at teir utflutt til EF meira enn ásetta nøgdin kundu hesar hækka. **Spurningur mín til lögmann er tí: Er tað roynt fyri nakran vørubólki við lofti, at selja størri nøgd til ES enn viðkomandi loft?** Fyrsta treytin fyri at kunna fáa loftið (ella kvotuna) hækkaða er, at ein prógvar at hava brúk fyri tí.

Tað er rætt, at ymiskar tekniskar handilsforðingar hava vist seg í praksis, og tað er fyrst og fremst ein skommi fyri ES systemið. Men spurningurin er, um tað hevur verið nóg mikilgjørt fyri at fáa tað praktiska við skipanini at rigga nóg væl. Gott nokk segði lögmaður, at tað, sum stóð í avtaluni Danmarkar og Føroya millum um danska hjálp til betur marknaðaratgongd hjá Føroyum bert vóru floklar. Men júst her átti danir at kunna gjørt nakar fyri at bota um viðurskiptini.

Viðv. 4).
Lögmaður hevur sína mein-ing um handilssáttmálan og menningarklausulur. Tað hevur hann helst eisini um politiska meirilutan. Men síðani bert at nýta »serfrøðingarnar« sum umbering fyri ikki at gera meira, er ikki rætt av honum.

Viðv. 5).
Hetta skuldi lögmaður ikki havt sagt. Kjartan Joensen hevur vist í verki, at hann hevur skil fyri bæði tí, sum hann sigur og ger.

Viðv. 6) og 7).
Tað skein týðuliga ígjøg-

um, at lögmaður ynskti, at vit gjørdust partur av danska limaskapinum í ES, tá við ávisum sertiroytingum. Hann visti millum annað til Álands og Isle of Man. Nú er at siga, at Áland hevði ikki krøv um tey heilt týðningarmiklu undantøkini í samband við finska limaskapin. Hövuðsvinnan har er ferðamannavinnan, og tað gav ikki seligar trupulleikar. Isle og Man er ikki bretskt atland, men eitt sjálfstøðugt kongaríki við bretsku drottningini sum regenti. Tað er av praktiskum orsökum, at Bretland skipar fyri uttanríkispolitikkinum hjá oynni. Manbúgvar rinda eisini Bretlandi fyri hetta arbeiði.

Tað er sagt so ofta, og skal bert nevast her, at ein stóða hjá Føroyum sum partur av danska limaskapinum í ES vildi veri ein vankukka fyri Føroyar. Bæði vegna ES fiskivinnupolitikkin, men eisini av fleiri øðrum integreringsorsøkum. Tá lögmaður segði, at hann ikki hevði hugsað so nógv um, hvat ES vildi hava alturfyri í samband við føroyska upptøku í ES ella nærri tilknýti til Samveldið, visir tað, at hann bert hevur hugsað um ein part av problematikkinum.

Lögmaður eigur tí at gera sær greitt, at loysnin ikki er, at Føroyar gerast partur av Europeiska Samveldinum. Um lögmaður, sambandsflokkurin og møguligir aðrir politikarar, sum hugsa um hesa loysn, gera sær tað greitt, og heldur hyggja at øðrum møguleikum, so kundi tað verið, at teir praktisku trupulleikar, sum í løtuni forða fyri eini smidligari umsiting av núverandi skipan, verða loystir.

Tíðin stendur ikki í stað, og umstøðurnar broytast. Ein tillaging má tí fara fram, og hon nýtist ikki bróta við princippi. Allir politiskir flokkar áttu tí at kunna funnið eina loysn, sum líkast teirra íslensku. Tað er eisini í samsvar við ætlanina við handilssáttmálan í síni tíð. Og íslendingar fara neyvan uppi ES sum limir.

Jógván Sundstein

Rýmdi av staðnum

Ein 21 ára gamal maður koyrdi kl. 03.40 annað jóla-kvöld á eina gentu uttan fyri Tinghúsið í Havn.

Maðurin steðgaði ikki á, men helt áfram aftaná, at hann hevði koyrt gentuna niður.

Gentan fekk smávegis snuddir í høvdið, og bleiv flutt á Landssjúkrahúsið, men hon bleiv útskrivað stutt aftaná.

Maðurin bleiv nakrar tímar seinni funnin koyrandi í bili sínum av politioðnum, og tað visti seg, at hann var ávirkaður.

Tann 21 ára gamli verður nú skuldsetur fyri at hava koyrt ávirkaður, fyri at rýma av vanlukkustaðnum og fyri at hava rýmt frá einum fólk í neyð.

Annars sigur politioð, at hesi jólini hava verið ógvuliga friðarlig. Eingin tilburður um harðskap er fráboðaður.

Onkur hevur tó verið inni í Læraraskúlanum og tikið eitt sindur av smápengum og nakrar lyklar.

Frá Tórshavnar Kommunala Starvs- og Tænastumannafelag

Øllum limum við húskjum verður ynskt eitt eydnuberandi nýggjár.

Tórshavnar Kommunala Starvs- og Tænastumannafelag

ROKKJALLARIN

Vit átaka okkum at selja fyri fólk.

Eisini keypa vit deyðsbúg.

Rokkjallarinn - Tlf. 11990

Tinghúsvegur 42 - 100 Tórshavn

Opið: mánad.-friggjad. 13-17.30
leygard. eftir avtalu

AKKUMULATORAR

*** TIL ØLL ENDAMÁL ***

Fa. Pólar

v/ Margeir Ørvarodd
Sigmundarg. 26/Rættará,
100 Tórshavn

Tlf./fax 18347 - 12860
Fartlf. 84347

heim - ella út í heim
tað greiða vit...

033 32 75 85 Svarar
ALT SAMDØGURIÐ

FØROYA FERÐIR

Vester Farimagsgade 4-6, 1606 København V
Tlf. 33 32 75 85 - Fax. 33 32 75 80

ADC-Heilsølan
Láðarvegur 14 - Tórshavn - Tlf. 15828 - Fax 15893

ARBEIDSHANDSKAR

Til øll endamál - bæði á sjóvið og landi

LANDSINS STØRSTA ÚRVAL
frá engangshandskum til fíðraðar japan-handskar

BEINLEIÐIS FRÁ FRAMLIDARAR

Gullsmiðurin á Argjum

ynskir viðskiftafólki og føroyingum øllum eini gleðilig jól og eitt eydnuberandi nýggjár.

Vilt tú síggja gott ÚT?
- brúka so **RAIN X**

Fæst á flest øllum bensinstøðum